

N á v r h

ZÁKON

ze dne 2019,

kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Změna trestního zákoníku

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 330/2011 Sb., zákona č. 357/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 360/2012 Sb., zákona č. 390/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 494/2012 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 259/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 165/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 150/2016 Sb., zákona č. 163/2016 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 321/2016 Sb., zákona č. 323/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 204/2017 Sb. a zákona č. 287/2018 Sb., se mění takto:

V § 29 odstavec 3 nově zní:

„(3) O nutnou obranu se naopak jedná, je-li obrana vedena vůči osobě, která neoprávněně vnikla do cizího obydlí za použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí, pokud takové jednání může vyvolat u obránce oprávněnou obavu z ohrožení života či zdraví jeho nebo jiné přítomné osoby.“.

Čl. II

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Platná právní úprava příliš limituje případy nutné obrany, kterou je naopak nutné posílit s ohledem na stále rostoucí agresivitu pachatelů zločinů, která se týká zejména porušování domovní svobody, kdy se pachatelé snaží násilně vniknout do obydlí či obdobných soukromých prostor bez ohledu na skutečnost, je-li v nich někdo přítomen.

Současná právní úprava má stejné dopady na muže i ženy.

Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen a vysvětlení její nezbytnosti jako celku

Hlavním principem posílení nutné obrany je poskytnout občanům vyšší míru jistoty a bezpečnosti, aby se nemuseli obávat použít adekvátní nástroje a prostředky, když někdo poruší jejich domovní svobodu, bude se snažit vniknout do jejich obydlí a vyvolá v nich pocit, že pachatel může ohrozit jejich zdraví nebo dokonce život. Nová úprava zakotvuje zásadu „Můj dům, můj hrad“, která je součástí některých zahraničních úprav. Posiluje postavení a sebevědomí občana, který je napaden ve svém domě a hodlá se bránit, aby se nemusel obávat následného stíhání ze strany státních orgánů, když použil přiměřené nástroje proti pachateli, který bývá často ozbrojen. V takovém případě útočník na sebe bere riziko, že vyvolá-li odůvodněnou obavu z ohrožení majetku, zdraví či života oprávněné osoby, bude se napadený bránit, a to účinně, avšak bez případné sankce ze strany státu. Změna zákona má sloužit k uznání takové obrany jako obrany nutné za situace, kdy v nechráněném prostoru by se o nutnou obranu jednat nemuselo, a současně zpřesňuje požadavek zákona, že se musí jednat o „přímo hrozící nebo trvající útok“, neboť podle stávající úpravy musí obránce např. ve svém domě nejdříve čekat, než bude útočníkem přímo napaden, nechce-li riskovat trestní stíhání. Za vhodný příklad lze použít i například střelbu skrze vnitřní dveře na útočníka, který již do chráněného prostoru pronikl. Nová úprava současně pokrývá situaci, kdy je útok veden proti jiné přítomné osobě a obránce zasahuje v její prospěch. Meze použití nutné obrany jsou nastaveny tzv. oprávněnou obavou, která potlačuje možnost případného zneužití („oprávněnou obavou“ obránce nemůže být například vedení obrany na velmi vysokou vzdálenost nebo proti prchajícímu útočníkovi).

Závěr o naplnění či nenaplnění podmínek nutné obrany při ochraně obydlí bude mít soud. Nicméně podstatné je, že při vyhodnocení adekvátnosti nutné obrany se bude vycházet z toho, jak se okolnosti napadení jevíly obránci, nikoliv útočníkovi. Předložená úprava následuje současný vývoj judikatury, který směřuje ke stále vyššímu respektování a posílení chování a oprávnění poškozeného v neočekávané životní situaci, na kterou je nutné okamžitě reagovat.

Navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední, ani následné dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro něj odlišné podmínky.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami a zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy se závazky vyplývajících pro Českou republiku z členství v Evropské unii

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem, se závazky České republiky vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a rovněž s právem Evropské unie.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel,

zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopady na životní prostředí, bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít žádný dopad na státní či jiné veřejné rozpočty. Rovněž nebude mít negativní dopad na podnikatelské prostředí České republiky.

Navrhovaná právní úprava nebude mít žádné sociální dopady stejně jako dopady na rodiny či specifické skupiny obyvatel (osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením, národnostní menšiny), ani dopady na životní prostředí či bezpečnost nebo obranu státu.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Právní úprava posiluje ochranu soukromí jednotlivce, který bude oprávněn zvolit adekvátní prostředky pro ochranu svého zdraví a života stejně jako osob, které budou přítomny v obydlí.

Úprava nemá dopady ve vztazích k ochraně osobních údajů a žádným způsobem nemění dosavadní praxi v oblasti ochrany osobních údajů.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava respektuje protikorupční legislativu a nepřináší nová korupční rizika.

B. Zvláštní část

K článku I (§ 29 odst. 3)

Navrhuje se posílení principů nutné obrany v případě, kdy je ohroženo zdraví nebo život osoby či jiných osob přítomných v obydlí, do kterého se snaží neoprávněně vniknout cizí osoba.

K článku II (účinnost)

Navrhuje se, aby zákon jako celek nabyl účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení. Navrhovaná úprava nepředpokládá související či navazující změny právního řádu. S ohledem na délku legislativního procesu a vzhledem ke stručnému rozsahu úpravy má každý dostatečný prostor pro seznámení se s ní.

V Praze dne 11. září 2019

Předkladatelé:

Tomio Okamura, v. r.

Radim Fiala, v. r.

Jaroslav Dvořák, v. r.

Jaroslav Holík, v. r.

Jan Hrnčíř, v. r.

Tereza Hyťhová, v. r.

Monika Jarošová, v. r.

Pavel Jelínek, v. r.

Jiří Kobza, v. r.

Jiří Kohoutek, v. r.

Radek Koteš, v. r.

Karla Maříková, v. r.

Zdeněk Podal, v. r.

Miloslav Rozner, v. r.

Radek Rozvoral, v. r.

Lucie Šafránková, v. r.

Lubomír Španěl, v. r.

Radovan Vích, v. r.